

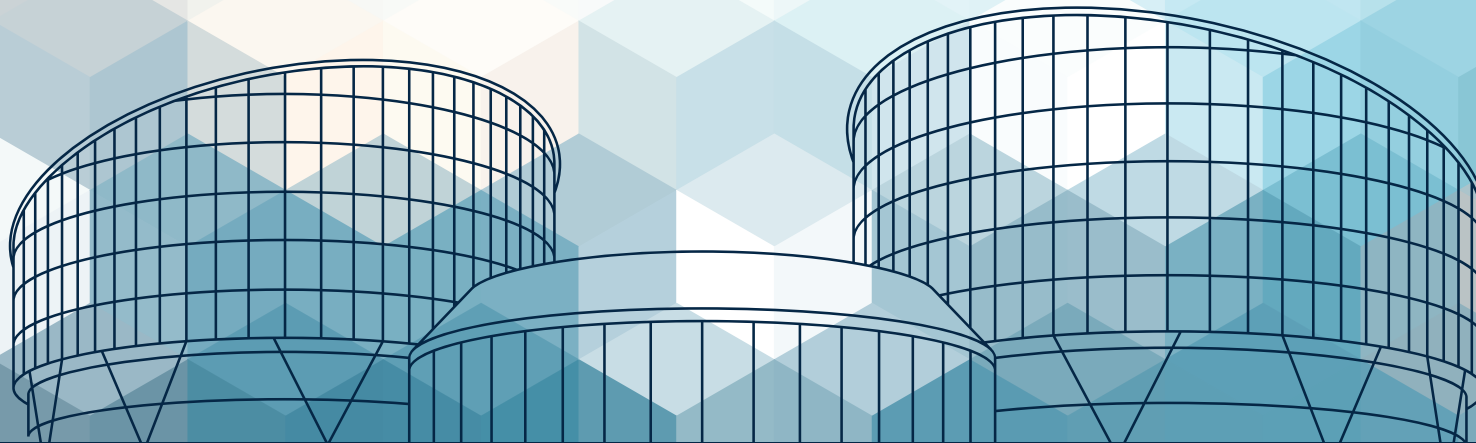
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Заштита имовине

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

Заштита имовине

КАКО КОНВЕНЦИЈА ШТИТИ ПРАВО НА ДОМ?

ЧЛАН 1 ПРОТОКОЛА БРОЈ 1 ГЛАСИ:

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.”

МЕЂУТИМ, ШТА СЕ ПОДРАЗУМЕВА ПОД „ИМОВИНОМ”,
КОЈА СЕ НА ДВА МЕСТА СПОМИЊЕ У ТЕКСТУ ОВОГ ЧЛАНА?

Према пракси Европског суда за људска права, „имовина“ представља аутономан концепт, што значи да није везана за одређење појма „имовине“, нити нужно одговара дефиницији „имовине“ из било ког националног законодавства, па тако ни српског. Кроз своју праксу Европски суд је развио сопствену садржину концепта „имовине“, придајући му специфичан домашј и значење.

ШТА СЕ ЗАПРАВО ПОДРАЗУМЕВА ПОД „ИМОВИНОМ“ У КОНВЕНЦИЈСКОМ СМИСЛУ?

У пракси Европског суда, појам „имовина“ укључује „постојећу имовину“, као и „захтеве који су довољно основани да могу да се сматрају имовином“

ШТА СЕ СМАТРА ПОД „ПОСТОЈЕЋОМ ИМОВИНОМ“?

„Постојећа имовина“ укључује различите форме имовинскоправних интереса који се обично, у ужем смислу речи, сматрају имовином.

Ово укључује **својинска права на покретним и непокретним стварима**, али сматрају се „имовином“ у смислу члана 1 Протокола број 1, између осталог и:

- ① **акције и удели;**
- ② **права интелектуалне својине;**
- ③ **коначне арбитражне одлуке;**
- ④ **право на закупнину засновано на уговору** (*Бито и други против Словачке*, пара. 94-119);¹
- ⑤ **право на пензију и социјална давања** (*Крстић против Србије*, пара. 76-87, *Пејчић против Србије*, пара. 63 и *Грудић против Србије*, пара. 72-83);
- ⑥ **штедња на банкарским рачунима** (*Алишић и други против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније*, пара. 97-115);
- ⑦ **као и права у вези са пословањем** (*Атридис против Грчке*, пара. 51-62).

Међутим, поред титулара својинских права, у одређеним случајевима је и титуларима других стварних права на покретним и непокретним стварима призната заштита права на неометано уживање њихове имовине у смислу члана 1 Протокола број 1 (*Предузеће ЗИТ против Србије*, пара. 30-31, 60 и 61).

¹ Анализа пресуде *Бито и други против Словачке* налази се у одељку под називом „Анализе пресуда“.

ШТА СЕ СМАТРА ПОД „ЗАХТЕВОМ КОЈИ ЈЕ ДОВОЉНО ОСНОВАН ДА МОЖЕ ДА СЕ СМАТРА ИМОВИНОМ“?

Захтев може да се сматра имовином уколико је „довољно основан да буде утужив“. Ово значи да поверилац нема „постојећу имовину“, већ **имовинскоправни захтев који је довољно основан у националном праву или судској пракси**, те се због тога дати захтев може да сматра „имовином“.

Копецки против
Словачке, пара.
35

Ови захтеви укључују, између осталог, захтеве за накнаду штете, као и захтеве за повраћај ствари или дуга уколико су они довољно основани у националном праву.

Атридис против
Грчке, пара.
54-62

КАДА ЈЕ ИМОВИНСКОПРАВНИ ЗАХТЕВ ДОВОЉНО ОСНОВАН?

Захтев се сматра довољно основаним уколико су очекивања подносиоца да ће захтев на крају бити остварен **легитимна**.

Легитимна су она очекивања која се заснивају на законској одредби или на правном акту (попут судске одлуке) који утичу на одређено имовинско право (в. *Грацингр и Грацингрова против Чешке Републике*, пара. 73 и *Копецки против Словачке*, пара. 49).

Европски суд сматра да не постоје легитимна очекивања у конкретном случају уколико нема усаглашене домаће судске праксе у погледу тумачења и примене националних одредби које регулишу одређено питање (*Копецки против Словачке*, пара. 50).

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА КАДА СЕ ИЗГУБЉЕНА ДОБИТ СМАТРА ИМОВИНОМ:

У конкретном предмету утврђена је повреда права на неометано уживање имовине закупца биоскопа на отвореном након што су управу над датим биоскопом преузеле локалне власти. Управа над биоскопом је била поверена локалним властима због тога што је, у току парнице која се водила у вези са наследством, дато земљиште било одузето од закуподавца и додељено локалним властима. Европски суд је нашао да је подносилац представке актом државних органа изгубио клијенте, тачније, добит коју би у перспективи остварио продајом биоскопских улазница (који представљају део имовине), будући да му је након 11 година онемогућено да води биоскоп.

ВАЖНО – НЕДОВОЉНО ОСНОВАНИ ЗАХТЕВИ:

Захтеви који могу да се сматрају „имовином“ морају да се разликују од захтева који нису довољно основани у националном праву да би се сматрали имовином. **Пука жеља да ће захтев да се оствари не представља легитимно очекивање.**

Принц Ханс-Адам од Лихтенштајна против Немачке, пара. 83

Потенцијално право на наслеђивање, које зависи од бројних различитих чиниоца представља пуку жељу за стицање својине, а не „део имовине“.

Ипак, изузетно и очекивања која нису утемељена у домаћем праву могу да се сматрају имовином у смислу члана 1 Протокола број 1 уколико лице које захтева да му се призна право на неометано уживање имовине поступа у доброј вери, сматрајући да неће доћи до промене његове правне ситуације, тачније до умањења његове имовине.

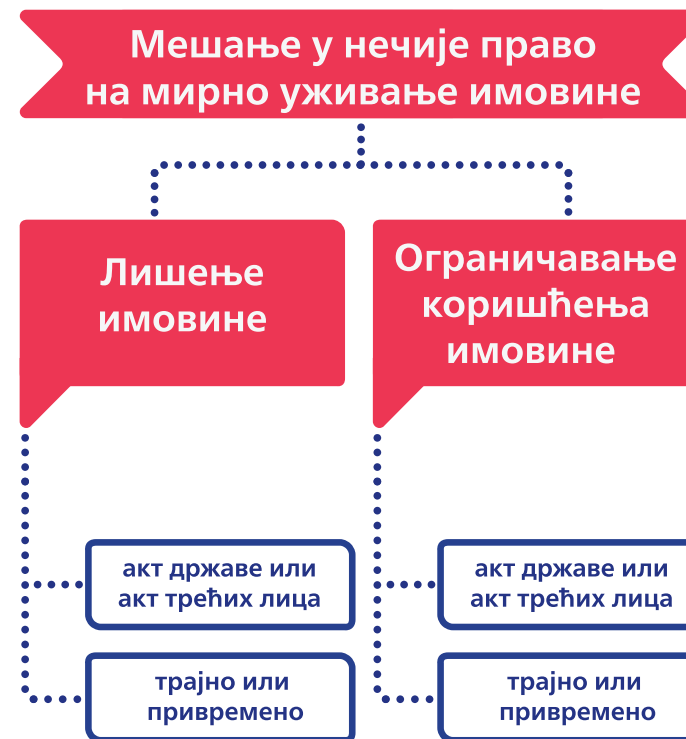
ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА КАДА СЕ ОЧЕКИВАЊА КОЈА НИСУ УТЕМЕЉЕНА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ СМАТРАЈУ ИМОВИНОМ:

Европски суд није прихватио став домаћег суда који је пропустио да санкционише принудно исељење из куће подносиоца представке након губитка посла у МУП-у из разлога што правила поступка нису била поштована када му је стан додељен приликом запошљавања у МУП-у десет година раније. Уместо тога, Европски суд је утврдио да кућа представља имовину у погледу које подносилац ужива заштиту у смислу

Сагиназе против Грузије, 103-108, и Онаилдис против Турске, пара. 123

члана 1 Протокола број 1, будући да је све време поступао као власник у доброј вери (подносилац је био интерно расељено лице које је непосредно пре запошљавања био избегао из Абхазије у Грузију због оружаног сукоба) као и да су државни органи толерисали такво његово држање непуних десет година.

МЕШАЊЕ У ПРАВО НА МИРНО УЖИВАЊЕ ИМОВИНЕ

ШТА ЈЕ МЕШАЊЕ?

То је акт било државе било трећих лица услед кога је појединац стално или привремено лишен своје „имовине“ или је његова „имовина“ трајно или привремено оптерећена.

ПРИМЕРИ МЕШАЊА СУ, ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ:

Експропријација (Перђигоу против Португала, пара. 59);²

Привремено одузимање имовине (Џинић против Хрватске, пара. 59-82);

Ограничења која дефинише плански документ;

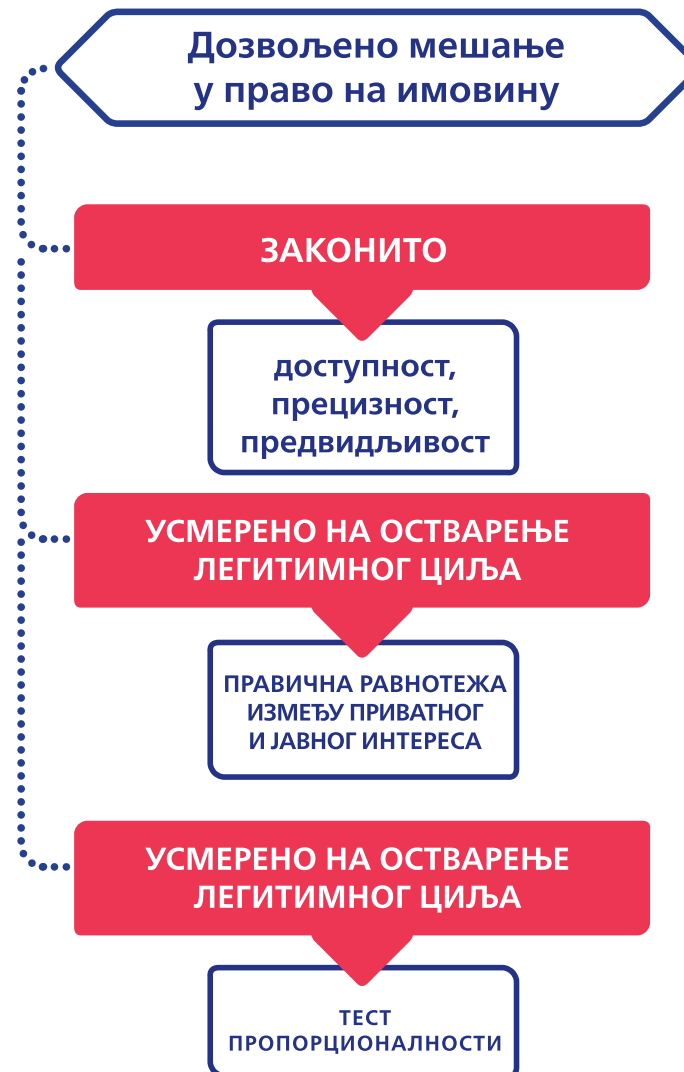
Опорезивање имовине (Кходорковскиј и Лебедев против Русије, пара. 873.)

Уништење, оштећење или неовлашћено одузимање ствари од стране трећег лица или државе (Милосављев против Србије, пара. 9-10)

Пропуштање да се исплати неизмирени дуг: неизвршење пресуда у корист подносиоца (Рафаиловић и Стевановић, пара. 62, 64 и 78; Р Качапор и други против Србије, пара. 119-120).

² Анализа пресуде Перђигоу против Португала налази се у одељку под називом „Анализе пресуда“.

МЕШАЊЕ ЋЕ, ИПАК, БИТИ ДОПУШТЕНО УКОЛИКО СУ ИСПУЊЕНА ТРИ КУМУЛАТИВНА УСЛОВА.

1

МЕШАЊЕ МОРА ДА БУДЕ ЗАКОНИТО МЕШАЊЕ МОРА ДА БУДЕ ЗАКОНИТО

Свако мешање од стране јавне власти у право на мирно уживање имовине мора да буде законито (*Салиба против Малте*, пара. 37).

Начело законитости захтева да свако мешање у право на уживање имовине има основ у националном праву. Тај правни основ треба да буде:

- ① **доступан**, што значи да лице на коју се одређена одредба односи мора да буде обавештено о њеној садржини пре него што се она примени;
- ② **довољно прецизан**, што значи да дата одредба у начелу, не допушта битно различита тумачења њеног значења;
- ③ **предвидљив**, што значи да лице на које се дата одредба примењује унапред зна на који ће се начин она применити. Овај услов, стога, посебно наглашава значај улоге домаћих судова, јер тражи од њих да јасно и доследно тумаче одредбе домаћег права.

Уколико сви ови услови нису испуњени, онда је мешање државе незаконито и држава је повредила своју негативну обавезу коју има на основу члана 1 Протокола број 1 Конвенције.

2

МЕШАЊЕ МОРА ДА БУДЕ УСМЕРЕНО НА ОСТВАРЕЊЕ ЛЕГИТИМНОГ ЦИЉА

У складу са чланом 1 Протокола број 1 Конвенције, свако лишавање или ограничавање имовине мора да буде у јавном или општем интересу.

Из тога следи да је свако мешање којим се тежи остварењу циља који не представља јавни или општи интерес супротно негативној обавези државе на основу члана 1 Протокола број 1 Конвенције.

ПРИМЕР ОДСУСТВА ЛЕГИТИМНОГ ИНТЕРЕСА ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Када су различити законски наследноправни режими у погледу располагања имовином мајке у корист њеног детета условљени брачним статусом мајке наступа повреда члана 1 Протокола број 1. Иако је, дакле, мешање од стране државе у право на мирно уживање имовине у конкретном случају било законито, Европски суд је нашао да оно није било усмерено као легитимном циљу будући да је недостајао општи интерес којем би се уведени законски режим могао правдати.

Напомена: Европски суд је у конкретном случају утврдио повреду члана 1 Протокола број 1 у вези са чланом 14 Конвенције нашавши да је прописано разликовање дискриминаторно.

Маркс против
Белгије, пара. 64
и 65³

³ Анализа пресуде *Маркс против Белгије* налази се у одељку под називом „Анализе пресуда“.

МОРА ДА ПОСТОЈИ ПРАВИЧНА РАВНОТЕЖА ИЗМЕЂУ ЈАВНИХ И ПРИВАТНИХ ИНТЕРЕСА У ПИТАЊУ

Мера којом се предузима мешање у неометано уживање мора да буде сразмерна легитимном циљу који се настоји остварити. Ово суд утврђује применом **теста пропорционалности** који подразумева вагање супротстављених интереса у циљу утврђивања да ли је ограничење гарантованих права оправдано и у складу са Европском конвенцијом.

Тест пропорционалности:

- ① Да ли је „рестриктивна мера сразмерна легитимном циљу којем се тежи“;
- ② Да ли постоји потреба за такву рестрикцију;
- ③ Дали су разлози који судати „релевантни и довољни“

Позитиван одговор на сва три питања значи да је мера коју је држава применила (мешајући се у право појединца на његове имовину) апсолутно нужна, као и да се легитимни циљ (јавни или општи интерес) није могао да оствари блажом мером.

Приликом процене да ли су задовољени захтеви пропорционалности, Европски суд, између осталог, разматра да ли је у конкретном случају постојала могућност досуђивања накнаде као и доступност других правних средстава (в. нпр. Папамихалопулиос и други против Грчке, пара. 44– 45 и Пресос компанија Навиера ЕСЕА и други против Белгије, пара. 36).

Појединац не може да сноси прекомерно оптерећење због остваривања јавног интереса.

Џинић против Хрватске, пара. 67-81 и. Врзић против Хрватске, пара. 93-115

ПРИМЕР „ПРЕКОМЕРНОГ ОПТЕРЕЂЕЊА“ ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Привремено одузимање имовине оптуженог у току кривичног поступка Суд сматра мешањем у имовину подносиоца. С обзиром на то да вредност одузете имовине битно превазилази евентуалну имовинску корист од извршења кривичног дела чији повраћај национални судови настоје да обезбеде привременим одузимањем, Суд је сматрао да су домаћи судови подносиоцу наметнули прекомерно оптерећење.

ОБАВЕЗЕ ДРЖАВЕ

НЕГАТИВНЕ ОБАВЕЗЕ

Уздржавање у мешање уживања приватне имовине сем у случајевима када је то законито, неопходно и оправдано.

ПОЗИТИВНЕ ОБАВЕЗЕ

Примена извесних мера које су неопходне за заштиту права појединца на уживање имовине. Најчешће, реч је обавези упуштања националних судова у заштиту имовинских права појединца против мешања. Ови поступци морају да пружају неопходна процесна јемства и стога омогућују домаћим судовима да делотворно и правично пресуђују спорове између појединца као и појединца и државе, који се тичу имовине.

НАВОЂЕНА ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА

БРОЈ	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ	ДАТУМ ДОНОШЕЊА
1.	<i>Алишић и други против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније (Ališić and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia)</i>	60642/08	пресуда Великог већа од 16. јула 2014.
2.	<i>Атридис против Грчке (Iatridis v. Greece)</i>	31107/96	пресуда Великог већа од 25. марта 1999.
3.	<i>Бито и други против Словачке (Bittó and Others v. Slovakia)</i>	30255/09	пресуда од 28. јануара 2014.
4.	<i>Врзић против Хрватске (Vrzić v. Croatia)</i>	43777/13 9063/80	пресуда од 12. јула 2016.
5.	<i>Грацингр и Грацингрова против Чешке Републике (Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic)</i>	39794/98	одлука Великог већа о неприхватљивости од 10. јула 2002.
6.	<i>Грудић против Србије (Grudić v. Serbia)</i>	31925/08	пресуда од 17. априла 2012.
7.	<i>Р. Качапор и други против Србије (R. Kačapor and Others v. Serbia)</i>	2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 и 3046/06	пресуда од 15. јануара 2008.

НАВОЂЕНА ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА

БРОЈ	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ	ДАТУМ ДОНОШЕЊА
8.	<i>Копецки против Словачке (Korecký v. Slovakia)</i>	44912/98	пресуда Великог већа од 28. септембра 2004.
9.	<i>Крстић против Србије (Krstić v. Serbia)</i>	45394/06	пресуда од 10. децембра 2013.
10.	<i>Кходорковскиј и Лебедев против Русије (Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia)</i>	11082/06 и 13772/05	пресуда од 25. јула 2013.
11.	<i>Маркс против Белгије (Marckx v. Belgium)</i>	6833/74	пресуда од 13. јуна 1979.
12.	<i>Милосављевић против Србије (Milosavljević v. Serbia)</i>	15112/07	пресуда од 12. јуна 2012.
13.	<i>Онаилдис против Турске (Öneriyıldız v. Turkey)</i>	48939/99	пресуда Великог већа од 30. новембра 2004.
14.	<i>Папамихалопулиос и други против Грчке (Papamichalopoulos and Others v. Greece)</i>	14556/89	пресуда од 24. јуна 1993.
15.	<i>Пејчић против Србије (Pejić v. Serbia)</i>	34799/07	пресуда од 8. октобра 2013.

НАВОЂЕНА ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА

БРОЈ	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ	ДАТУМ ДОНОШЕЊА
16.	<i>Перђигоу против Португала (Perdigão v. Portugal)</i>	24768/06	пресуда Великог већа од 16. новембар 2010.
17.	<i>Предузеће ЗИТ против Србије (ZIT Company v. Serbia)</i>	37343/05	пресуда од 27. новембра 2007.
18.	<i>Пресос компанија Навиера ЕСЕА и други против Белгије</i>	17849/91	пресуда од 20. новембра 1995.
19.	<i>Принц Ханс-Адам од Лихтенштајна против Немачке (Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany)</i>	42527/98	пресуда Великог већа од 12. јула 2001.
20.	<i>Рафаиловић и Стевановић против Србије (Rafailović and Stevanović v. Serbia)</i>	38629/07 и 23718/08	пресуда од 16. јуна 2015.
21.	<i>Сагиназе против Грузије (Saghinadze v. Georgia)</i>	18768/05	пресуда од 27. маја 2010.
22.	<i>Салиба против Малте (Saliba v. Malta)</i>	4251/02	пресуда од 8. новембра 2005.
23.	<i>Џинић против Хрватске (Džinić v. Croatia)</i>	38359/13	пресуда од 17. маја 2016.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

T: +381 11 3023 866

F: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council